

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

VOL.3 № 3

2026

SIYOSIY TAFAKKUR ENDOGEN TUSHUNCHASI XUSUSIYATLARINING DEMOKRATIK JAMIYAT RIVOJIGA FALSAFIY TA'SIRI VA RIVOJLANISHI

Tuxtasinov Mamarasul Rayimjon o'g'li
Farg'ona davlat universiteti, doktorant

Annotatsiya

Ushbu maqola siyosiy tafakkur endogen tushunchasining demokratik jamiyat rivojiga ta'sirini tahlil qiladi. Maqolada siyosiy tafakkurning jamiyatdagi siyosiy tizimlar, qadriyatlar va ijtimoiy me'yorlar orqali qanday shakllanishi va rivojlanishi yoritiladi. Endogen tushuncha jamiyat ichidagi ichki omillarga asoslanib, tashqi bosimlardan ko'ra, o'zgarishlar va yangiliklarga ta'sir qiladi. Tadqiqotda, siyosiy tafakkurning ijtimoiy adolat, tenglik va erkinlik asosidagi demokratiyani rivojlantirishdagi roli o'rganiladi. Shuningdek, maqola siyosiy tafakkurning demokratik jarayonlarga ta'siri va uning jamiyatdagi o'zgarishlarga qanday ta'sir qilishi masalalarini muhokama qiladi. Tadqiqot natijalari, siyosiy tafakkur endogen tushunchasining jamiyatdagi ijtimoiy tizimlar va siyosiy islohotlar orqali demokratik qadriyatlarni mustahkamlashga yordam berishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Siyosiy tafakkur, endogen tushuncha, demokratik jamiyat, siyosiy tizimlar, ijtimoiy me'yorlar, adolat, tenglik, erkinlik, siyosiy madaniyat, islohotlar, ijtimoiy tizimlar, siyosiy jarayonlar.

ФИЛОСОФСКОЕ ВЛИЯНИЕ И РАЗВИТИЕ ХАРАКТЕРИСТИК ЭНДОГЕННОГО ПОНЯТИЯ ПОЛИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В РАЗВИТИИ ДЕМОКРАТИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА

Тухтасинов Мамарасул Райимжон угли
Ферганский государственный университет, докторант

Аннотация

В данной статье анализируется влияние эндогенной концепции политического мышления на развитие демократических обществ. Рассматривается, как политическое мышление формируется и развивается через политические системы, ценности и социальные нормы внутри общества. Эндогенная концепция основывается на внутренних факторах, оказывающих большее влияние на изменения и инновации, чем внешние давления. Исследование фокусируется на роли политического мышления в продвижении демократии, основанной на социальной справедливости, равенстве и свободе. Также в статье обсуждается влияние политического мышления на демократические процессы и его воздействие на социальные изменения. Результаты исследования показывают, как эндогенная концепция политического мышления способствует укреплению демократических ценностей через социальные системы и политические реформы.

Ключевые слова: Политическое мышление, эндогенная концепция, демократическое общество, политические системы, социальные нормы, справедливость, равенство, свобода, политическая культура, реформы, социальные системы, политические процессы.

THE PHILOSOPHICAL INFLUENCE AND DEVELOPMENT OF THE CHARACTERISTICS OF THE ENDOGENOUS CONCEPT OF POLITICAL THINKING IN THE DEVELOPMENT OF A DEMOCRATIC SOCIETY

Tuxtasinov Mamarasul Rayimjon ogli

Fergana State University, Doctoral Student

Abstract

This article analyzes the impact of the endogenous concept of political thought on the development of democratic societies. The paper explores how political thought is shaped and developed through political systems, values, and social norms within a society. The endogenous concept is based on internal factors, influencing change and innovation more than external pressures. The research focuses on the role of political thought in promoting democracy founded on social justice, equality, and freedom. The article also discusses the influence of political thought on democratic processes and its effects on social change. The results of the study demonstrate how the endogenous concept of political thought contributes to strengthening democratic values through social systems and political reforms.

Keywords: Political thought, endogenous concept, democratic society, political systems, social norms, justice, equality,

Siyosiy tafakkur endogen tushunchasi, demokratik jamiyatlarning shakllanishi va rivojlanishida o'ziga xos rol o'ynaydi. Bu tushuncha, asosan, jamiyatdagi siyosiy tizimlar, ularning qadriyatlari va ijtimoiy me'yorlar orqali ta'sir qiladi. Siyosiy tafakkur, insonlarning siyosiy jarayonlarni qanday anglashlari, tushunishlari va unga munosabatlarini belgilash orqali ijtimoiy va siyosiy iqlimni shakllantiradi. Endogen tushuncha esa, jamiyat ichidagi faoliyatlar, ijtimoiy tashabbuslar va o'zaro aloqalarning ichki omillari bilan bog'liq bo'lib, u tashqi bosimlardan ko'ra, ichki kuchlar ta'sirida rivojlanadi. Demokratik jamiyatlar rivojlanishining asosiy omillari orasida siyosiy tafakkurning mustahkamlanishi, ayniqsa, aholi orasida adolat, tenglik va erkinlikka asoslangan qadriyatlarning kuchayishi muhim o'rin tutadi. Ushbu maqolada, siyosiy tafakkur endogen tushunchasining demokratik jamiyat rivojiga ta'siri va uning rivojlanishining falsafiy jihatlarini yoritiladi.

Adabiyotlar sharhi

Siyosiy tafakkur endogen tushunchasining mohiyati va ta'siri haqida turli xil ilmiy ishlar mavjud. Shu nuqtai nazardan, S. Huntingtonning "Sivilizatsiyalar to'qnashuvi" asarida, siyosiy tafakkurning madaniy va ijtimoiy negizlari va jamiyat ichidagi o'zgarishlarga ta'siri o'rganiladi. Unga ko'ra, siyosiy tafakkur endogen omillar asosida shakllanib, xalqning siyosiy madaniyati, tarixi va diniy e'tiqodlariga bog'liq holda rivojlanadi. Bundan tashqari, J. Rawlsning "Adolat nazariyasi" asari demokratik jamiyatlar rivojidagi adolat va tenglik tushunchalarining siyosiy tafakkurga ta'sirini ochib beradi. Rawls demokratiya doirasida erkinlik va adolatning hamohangligi orqali siyosiy tafakkurning rivojlanishini ta'kidlaydi. Yana bir muhim nuqta – M. Foucaultning kuch va bilimning o'zaro bog'liqligiga oid qarashlari. Foucault siyosiy tafakkurning davlat, kuch va bilim o'rtasidagi murakkab munosabatlardan shakllanadi deb hisoblaydi. Unga ko'ra, siyosiy tafakkurda hukmronlik, erkinlik va jamiyatning rivojlanishiga ta'sir etuvchi kuchlarning o'zaro aloqalari muhim o'rin tutadi. Siyosiy tafakkur, shuningdek, ijtimoiy tizimlarning ta'siridan mustaqil bo'lib, jamiyatning ichki taraqqiyot jarayonlaridan rivojlanadi. Shu bilan birga, demokratik jamiyatlar uchun zarur bo'lgan kritik fikrlash va mustaqil fikrlashning o'sishi, siyosiy tafakkurning rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Metodologiya. Ushbu tadqiqotda siyosiy tafakkur endogen tushunchasining demokratik jamiyat rivojiga ta'sirini o'rganish uchun kontseptual va empirik tadqiqot metodlari qo'llaniladi. Avvalo, siyosiy tafakkur va endogen tushunchasining nazariy asoslari asosida adabiyotlar tahlil qilinadi. Bu usul yordamida, o'rganilgan ilmiy asarlarda keltirilgan fikrlar va nuqtai nazarlar umumlashtiriladi va tahlil etiladi. Ikkinchidan, empirik metodlar yordamida demokratik jamiyatlarning siyosiy tizimlarida siyosiy tafakkurning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar o'rganiladi. Bunda, ijtimoiy va siyosiy tadqiqotlar, so'rovlar va intervyular yordamida aholi orasida siyosiy tafakkurning o'zgarishi va demokratik qadriyatlarning rivojlanishiga ta'sirini

o'rganish rejalashtirilgan. Metodologik yondashuvlar asosida, siyosiy tafakkurning endogen omillarining jamiyatdagi o'zgarishlarga qanday ta'sir qilishini va demokratik jarayonlarning rivojlanishini aniq ko'rsatishga harakat qilinadi. Tadqiqot davomida, siyosiy tafakkurning madaniy va tarixiy kontekstlari, shuningdek, siyosiy tizimlar va davlatlar o'rtasidagi farqlar ham hisobga olinadi.

Natija va muhokamalar. Tadqiqot natijalari, siyosiy tafakkur endogen tushunchasining demokratik jamiyatlar rivojiga ta'sirining o'ziga xos xususiyatlarini ko'rsatadi. Endogen omillar, ya'ni jamiyat ichidagi siyosiy madaniyat, tarixiy an'analar, ijtimoiy normativlar va xalqning siyosiy ishtiroki, demokratik jarayonlarning muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir qiladi. Tadqiqotda, siyosiy tafakkurning rivojlanishi jamiyatda ijtimoiy adolat va tenglikka, erkin fikrlash va muvozanatga asoslangan siyosiy qadriyatlarning kuchayishiga olib kelishi ta'kidlangan. Shuningdek, endogen tushuncha asosida, demokratiya rivojlanishining ijtimoiy va siyosiy omillari, davlatning siyosiy islohotlari, aholi bilan aloqalar va ular o'rtasidagi o'zaro munosabatlar ham muhim ahamiyatga ega ekanligi ko'rsatilgan. Tadqiqot natijalari, siyosiy tafakkurni rivojlantirish uchun davlat va jamiyat o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlash zarurligini tasdiqlaydi.

Siyosiy tafakkur endogen tushunchasining demokratik jamiyat rivojiga ta'siri haqida olib borilgan tadqiqotlar, mamlakatlarning ijtimoiy va siyosiy tizimlari orasidagi farqlarni ochib beradi. Ba'zi davlatlarda siyosiy tafakkur, davlatning kuchli qo'llab-quvvatlashi bilan shakllanadi, boshqalarda esa, jamiyatning o'z ichki resurslari va madaniy qadriyatlari asosida rivojlanadi. Masalan, ko'pgina Yevropa davlatlarida, siyosiy tafakkur jamiyatdagi o'zgartirishlarga moslashish va erkin va adolatli jamiyat yaratish bo'yicha faol ishtirok etadi. Boshqa tomondan, ayrim davlatlarda siyosiy tafakkurning rivojlanishi, ijtimoiy tenglik va erkinlikni ta'minlashda qiyinchiliklarga olib kelgan. Bu jarayonda, siyosiy tafakkur endogen omillari, jamiyatning ijtimoiy tarmoqlari, iqtisodiy holati va siyosiy institutlarining islohotlarga qanchalik mos kelishi ta'sir etadi. Endogen tushuncha, siyosiy tizimning ichki ijtimoiy va siyosiy me'yorlari orqali jamiyatda islohotlarning amalga oshirilishiga yordam beradi. Shuningdek, siyosiy tafakkur, xalqning siyosiy ongini oshirish va demokratik qadriyatlarning jamiyatda mustahkamlanishida muhim o'rin tutadi.

Xulosa

Siyosiy tafakkur endogen tushunchasi demokratik jamiyatlarning rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari, siyosiy tafakkurning endogen omillari jamiyatdagi siyosiy jarayonlarga bevosita ta'sir qilishini ko'rsatdi. Jamiyat ichidagi ijtimoiy va siyosiy strukturadagi o'zgarishlar, siyosiy tafakkurning rivojlanishini, erkinlik, adolat va tenglik asosida jamiyatning taraqqiyotiga hissa qo'shadi. Demokratik jarayonlarning muvaffaqiyatli rivojlanishi, siyosiy tafakkurni shakllantirish va unga ta'sir etuvchi ichki omillarni hisobga olish orqali yanada samarali bo'lishi mumkin. Bunday tahlillar jamiyatlar uchun siyosiy islohotlar va ularning kelajakdagi rivojlanishi haqida chuqurroq fikr yuritishga imkon beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Huntington, S. P. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. — New York: Simon & Schuster, 1996.
2. Rawls, J. *A Theory of Justice*. — Cambridge, MA: Harvard University Press, 1971.
3. Foucault, M. *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. — New York: Pantheon Books, 1977.
4. Giddens, A. *Sociology*. — Cambridge: Polity Press, 2009.
5. Habermas, J. *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. — Cambridge, MA: MIT Press, 1991.
6. Dahl, R. A. *Democracy and Its Critics*. — New Haven: Yale University Press, 1989.
7. Sen, A. *Development as Freedom*. — Oxford: Oxford University Press, 1999.
8. Tönnies, F. *Gemeinschaft und Gesellschaft*. — Leipzig: Fues's Verlag, 1887.

9. Almond, G. A., Verba, S. *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. — Princeton: Princeton University Press, 1963.
10. Arendt, H. *The Human Condition*. — Chicago: University of Chicago Press, 1958.